

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG LEGFELSŐBB BÍRÓSÁGA

Bfv.III.248/2011/6.szám

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága Budapesten, a 2011. év szeptember hó 27. napján tartott nyilvános ülésen meghozta a következő

í t é l e t e t :

Az emberölés büntette és más bűncselekmény miatt folyamatban volt büntetőügyben a II. rendű terhelt védője által benyújtott felülvizsgálati indítványt elbírálva a Somogy Megyei Bíróság B.185/2009/14. számú, valamint a Pécsi Ítéltábla, mint másodfokú bíróság Bf.I.281/2009/23. számú ítéletét II. rendű terhelt tekintetében megváltoztatja, a II. rendű terhelt cselekményét segítségnyújtás elmulasztása büntettének (Btk. 172. § (1), (2) bekezdés) minősíti. Ezért a II. rendű terheltet 1 (egy) év 2 (kettő) hónapi börtönbüntetésre és 2 (kettő) évi közügyektől eltiltásra ítéli. Egyebekben a megtámadott határozatokat a II. rendű terhelt tekintetében hatályában fenntartja.

A felülvizsgálati eljárás során felmerült 15.560 (tizenötezer-öttszázhatvan) forint bűnügyi költséget az állam viseli.

Az ítélet ellen fellebbezésnek és felülvizsgálatnak nincs helye, s ebben az ügyben sem az indítvány előterjesztője, sem azonos tartalommal más jogosult újabb felülvizsgálati indítványt nem nyújthat be.

I n d o k o l á s

A Somogy Megyei Bíróság a 2009. október 22-én kihirdetett

B.185/2009/14. számú ítéletével a II. rendű terheltet bűnösnek mondta ki 1 rb. segítségnyújtás elmulasztása bűntettében (Btk. 172. § (1) bek., (3) bek. II. ford.). Ezért őt 1 év 10 hónapi - végrehajtásában 4 évi próbaidőre felfüggesztett - börtönbüntetésre ítélte.

Kétirányú fellebbezések alapján eljárva a Pécsi Ítéltábla a 2011. január 11-én meghozott Bf.I.281/2009/23. számú ítéletével az elsőfokú határozatot, a II. rendű terhelt tekintetében annyiban változtatta meg, hogy

- cselekményét emberölés bűntettének (Btk. 166. § (1) bek., (2) bek. d) pont) minősítette,
- büntetését 6 évi börtönre súlyosította, és a közügyektől 6 évre eltiltotta.

Egyebekben a másodfokú bíróság az elsőfokú ítéletet, a II. rendű terhelt tekintetében helybenhagyta.

Az elsőfokú ítélettel megállapított - és a másodfokú bíróság által kiegészített, helyesbített - tényállás, II. rendű terheltre vonatkozó részének lényege a következő.

A II. rendű terhelt nem szenved és a cselekmény elkövetése idején sem szenvedett az elmeműködés olyan kóros állapotában, ami kizárta vagy korlátozta volna cselekménye társadalomra veszélyes következményeinek felismerésében, illetve e felismerésnek megfelelő magatartás tanúsításában.

A II. rendű terheltnek I. rendű terhelt az élettársa, aki őt folyamatosan és tartósan bántalmazta; az 1946. július 25-én született sértett pedig a nővére volt. 1990-es évek eleje óta hárman közös háztartásban éltek K.-n, egy házban. A terhelteknek jövedelme nem volt, hármójuk megélhetését a sértett havi 45-46 eFt nyugdíja fedezte. Mindhárman italozó életmódot folytattak, közüzemi díjat nem fizettek, a szolgáltatók gázt és áramot kikapcsolták.

A sértett epilepsziás volt, orvosi ellátást rendszertelenül vett igénybe. Rohamai voltak, ezért és ittassága miatt időnként vizeletét sem tudta visszatartani. Állapotát tovább rontotta a máj aprógöbös átalakulása, az általános és a hosszú verőér elmeszesedése. Egészségi állapota romlását elősegítette, hogy az I. rendű terhelt bántalmazta.

2007. november 11-e körül (pontosan meg nem határozható napon) a sértett - ismeretlen körülmények között - eltörte bal combcsontját. Ez nagy fájdalommal járt, ami - az orvosi ellátatlanság miatt - haláláig tartott, továbbá ennek következtében mozgásképtelenné vált, ágyát sem tudta elhagyni.

Mindkét terhelt észlelte a sértett - lábának jelentős

deformálódásával járó - sérülését. A II. rendű terhelte szeretett volna orvost hívni, amit az I. rendű terhelte nem engedett, mert félt, hogy kiderül a sértett bántalmazása.

A sértett maga is kérte a II. rendű terheltektől orvos kihívását, aki azonban ezt nem teljesítette, mivel az I. rendű terhelte kijelentette, hogy a sértett majd jobban lesz. A II. rendű terhelte tudomásul vette az I. rendű terhelte döntését és nem hívott segítséget.

Az ágyhoz kötött, fekvő sértett etetéséről, itatásáról a terheltek rendszertelenül és nem elvárható mértékben, s módon gondoskodtak. Higiénijával egyáltalán nem foglalkoztak, a sértett napokon át feküdt ürülékében, nála kezdődő tüdőgyulladás, hátán és az ágyéki keresztcsont terén pedig kiterjedt felfekvéses fekély alakult ki.

2007. november 17-19-e között - 2-3 nappal a sértett halála előtt - az I. rendű terhelte a védekezésre képtelen sértettet testszerte bántalmazta. Legalább 7-szer közepes erővel megütötte, megrúgta.

A sértettnek az ellátatlanul hagyása és bántalmazása, a testi szenvedésen túl komoly lelki szenvedést is okozott, méltóságát mélyen megalázta.

2007. november 19-én este a sértett már nem tudott összefüggően beszélni, a kikészített ennivalót sem ette meg. A terheltek tisztában voltak azzal, hogy a sértett állapota súlyos, élete közvetlen veszélyben van, azonban még ekkor sem hívtak orvost.

2007. november 20-ára virradó éjszaka a sértett meghalt. Ezt követően a terheltek értesítették az orvost.

A sértett a - 2007. november 17-19-e közötti, I. rendű terhelte általi - bántalmazása következtében a bal vállöv területén, a bal emlőbimbó környékén, a központi hónaljvonalban, a bal comb külső régiójában, mellkasának mindkét oldalán, a jobb csípőlapát területében, illetve jobb felkarján zúzódásos, bevérzéses sérüléseket szenvedett.

A sértett halálát közvetlenül orvosi ellátatlansága, éhezése és mozgáskorlátozottsága, a combcsonttöréshez társult vérvesztés és ellátatlansága miatt kialakult kihülés okozati láncolata hozta létre.

Magára hagyott combcsonttörést szenvedett személy a kialakuló felfekvéses bőrelhalások, legyengült állapot és ezekhez társult másodlagos szervezeti szövődmények miatt - bántalmazás hiányában is - közvetett életveszély állapotába sodródhat, és további ellátatlansága esetén közvetlen életveszély, majd akár halál is

valószínűséggel bekövetkezik.

A halálhoz vezető okfolyamatban részoki szerepe volt a - 3 napon belüli és I. rendű terhelt általi bántalmazáshoz társult - kiterjedt tüdő zsírembolizációnak, ami légzőkapacitás csökkenésével, oxigéncsere romlásával és légzési elégtelenség súlyosbodásával jár.

Ha azonban a terheltek orvost hívtak volna, akkor a kellő időben érkező orvosi ellátás esetében a sértett élete megmenthető lett volna.

Az elsőfokú bíróság jogi értékelése szerint a II. rendű terhelt megvalósította a segítségnyújtás halált okozó elmulasztását, azonban - vádtól eltérően - annak nem a 172. § (2) bekezdése, hanem a (3) bekezdés II. fordulata szerinti esetét.

A BH 1982/316. számú eseti döntésre, valamint a Csjt. 65. §-ára hivatkozó álláspontja szerint ugyanis a II. rendű terhelt segítségnyújtásra egyébként is kötelesnek tekintendő. A II. rendű terhelt a sértett testvére, akinek nyugdíjából s vele egy fedél alatt élt. Ehhez képest nem csupán erkölcsi, emberi, hanem a rokoni viszonyból fakadó családjogi kötelezettség alapján is köteles volt segítségnyújtásra.

A másodfokú bíróság szerint a II. rendű terhelt bűnösségére vont következtetés helytálló, cselekményének minősítése viszont téves. Helyes minősítés a különös kegyetlenséggel elkövetett emberölés büntette (Btk. 166. § (2) bek. d) pont).

A II. rendű terheltet ugyanis gondozási kötelezettség terhelte a vele közös háztartásban élő testvére vonatkozásában. A különös kegyetlenséggel elkövetést pedig a sértett testi, lelki szenvedése megalapozza. A combcsonttöréssel járó sérülés átlagosan lényegesen meghaladó fájdalommal, kínokkal, gyötrellemmel járt, amit mindkét terhelt észlelt.

A másodfokú bíróság szerint az emberölés és a segítségnyújtás halált okozó elmulasztása közti különbség alapja, hogy mi az elmulasztott kötelezettség.

Elkövetési magatartás mindkét esetben a be nem avatkozás (mulasztás) a kívülálló okból elindult és sértett halála bekövetkeztével fenyegető okfolyamatba.

A Btk. 172. § (1) bekezdése a mindenkit terhelő általános erkölcsi parancs elmulasztását bünteti.

Ha azonban - büntetőtörvényen kívüli - jogszabályból, vagy

szerződésből fakadó segítségnyújtási kötelezettséget nem teljesítik, akkor emberölés büntette valósul meg (BH 2009/291.).

A terheltek több, mint 15 éve éltek a sértettel közös háztartásban, közösen éltek fel a sértett nyugdíját. Ehhez képest vizsgálandó, hogy általánosan túl nem állt-e fenn speciális segítségnyújtási kötelezettség, amit jogszabály, vagy szerződés keletkeztet.

Jogszabályi kötelezettség nem állt fenn, ugyanis a Csjt. 61. és 65. § rendelkezései szerint testvérnek tartási kötelezettsége csak kiskorú testvére irányába áll fenn.

Az életvitelszerűen közös háztartás és sértett jövedelmének közös felélése alapján azonban hallgatólagos megállapodás volt, ami megalapozta a terheltek gondozási kötelezettségét. A terheltek - Ptk. 216. § (1) bekezdése értelmében vett - ráutaló magatartásával, őket terhelő szerződéses gondozási kötelezettség keletkezett a sértett irányába. Ehhez nem feltétlenül szükséges írásos forma, elégséges a felek részéről tanúsított olyan magatartás, amiből alapos következtetés vonható gondozási kötelezettség keletkezésére.

Ezt a speciális gondozási kötelezettséget nem teljesítették a terheltek, amikor a szemmel láthatóan sérült, magatehetetlen, felkelni képtelen sértetthez több mint egy héten át nem hívtak orvost. Előre kellett látniuk a sértett halálának bekövetkeztét, és abba belenyugodtak.

A másodfokú bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen a II. rendű terhelt védője terjesztett elő - a Be. 416. § (1) bekezdés b) pontját megjelölve - felülvizsgálati indítványt törvénysértő minősítés folytán törvénysértő büntetés miatt, elsődlegesen a Btk. 172. § (2), másodlagosan pedig a 172. § (3) bekezdése szerinti minősítés és enyhébb büntetés érdekében.

Indokai szerint nem volt a II. rendű terheltnek a sértett irányába fennálló, büntetőjogon kívüli - jogszabályon, vagy szerződésen alapuló - segítségnyújtási kötelezettsége.

Esetében a Csjt. - amint az Ítélet tábla is kifejtette - ilyet nem keletkeztet. Önmagában az egy fedél alatt, egy jövedelemből élés pedig - szemben a másodfokú bíróság álláspontjával - nem alapoz meg szerződészerű gondozási kötelezettséget, illetve nem jelent erre utaló magatartást. Ilyen élethelyzetnek számos más oka és célja is lehet. Ehhez képest jelen ügyben nem valósultak meg a ráutaló magatartás Ptk. 216. §-a szerinti, szerződést keletkeztető feltételei. Következésképpen a II. rendű terhelt cselekménye a Btk. 172. § (2) bekezdése szerint minősül.

Mindemellett speciális kötelezettség fennállása sem feltétlen

alapozza meg a mulasztással elkövetett emberölést. Döntő jelentősége a II. rendű terhelt - sértett halála bekövetkeztére vonatkozó - tudattartalmának van. Adott tényállásból viszont nem vonható egyértelmű következtetés annak köztudomású mivoltára, hogy egy súlyos fájdalommal járó végtagtörés halálhoz vezethet. Sértett halálára vonatkozó egyéb utalást pedig a tényállás nem tartalmaz. Ehhez képest legfeljebb az elsőfokú bíróság általi, Btk. 172. § (3) bekezdésének II. fordulata szerinti minősítésnek lehet helye.

A másodfokú bíróság által megváltoztatott minősítés tehát mindenképpen törvénytörő, így az annak alapján kiszabott büntetés is az. Helyette felfüggesztett, vagy fele részének letöltése után feltételes szabadlábra helyezést biztosító büntetés kiszabása indokolt.

A Legfőbb Ügyészség BF.1015/2011/I. számú átiratában - a másodfokú bíróság jogi álláspontjával maradéktalanul egyetértve - a felülvizsgálati indítványt alaptalannak tartotta és a megtámadott határozat hatályban tartását indítványozta.

A védő - a Legfőbb Ügyészség nyilatkozatára tett észrevételében - indítványát változatlanul fenntartotta.

A Legfelsőbb Bíróság az ügyben a Be. 420. §-ának (1) bekezdése alapján nyilvános ülést tartott, melyen a védő felszólalásában a felülvizsgálati indítványt fenntartotta és azzal egyező tartalommal, a II. rendű terhelt pedig ahhoz csatlakozva szólalt fel. Az ügyész - hivatkozva a BH 2009/291. számon közzétett eseti döntésre is - szintén fenntartotta az átiratában foglaltakat.

A felülvizsgálati indítvány alapos.

A Be. 416. § (1) bekezdés b) pontja alapján felülvizsgálatnak van helye, ha a bűncselekmény törvénytörő minősítése miatt törvénytörő büntetést szabtak ki.

Jelen ügyben mindkét eljárás bíróság tévesen minősítette a II. rendű terhelt cselekményét.

A segítségnyújtás elmulasztásának, Btk. 172. § (1) bekezdése szerinti alapesete un. tiszta mulasztásos bűncselekmény, befejezett a kötelességteljesítés elmulasztásával, egymagában, eredményre tekintet nélkül büntetendő (mulasztással elkövetett immateriális, alaki bűncselekmény; kizárólag mulasztás van, eredmény nincs: ezért „tiszta” mulasztásos).

A segítségnyújtás elmulasztásának, Btk. 172. § (2) bekezdése és (3) bekezdés II. fordulata szerinti minősített esete un. vegyes mulasztásos bűncselekmény. Vegyes mulasztásos bűncselekmény megvalósulásához - a mulasztáson felül - eredmény bekövetkezése is

szükséges (mulasztással elkövetett materiális, eredmény-bűncselekmény; mulasztás és eredmény egyaránt van: ezért „vegyes” mulasztásos; ettől különbözik a vegyes bűnösség, aminél a „vegyes” jelleget az elkövetési magatartás és az eredmény, mint minősítő körülmény eltérő tudattartalma adja.)

Szintén vegyes mulasztásos bűncselekmény az emberölés mulasztásos változata (Btk. 166. § (1) bek., illetve minősített esete). Az emberölés tényállása un. nyitott törvényi tényállás, tevésel és mulasztással egyaránt elkövethető. Elkövetési magatartása a tényállásszerű eredményt előidéző legkülönfélébb tevékenység, vagy annak bekövetkeztét meg nem akadályozó mulasztás.

Eredmény-bűncselekményért való felelősség tárgyi oldali feltételei az elkövetési magatartás, az okozati összefüggés és az eredmény.

Elkövetési magatartás tevés vagy mulasztás. A mulasztás nem tevés, passzív magatartás, mindig valamely kötelesség viszonyában áll. Büntetőjogi jelentőséggel akkor bír - akkor tekintendő cselekvésnek, s így elkövetési magatartásnak - ha van kötelesség, aminek a kötelezettje nem tett eleget. A mulasztás kötelesség megszegése, nem teljesítése, megkövetelt akaratlagos magatartás hiánya.

Vegyes mulasztásos bűncselekmény esetén az elkövető felelősségét megalapozó magatartás nem az eredményt okozza, hanem az eredményre vezető okfolyamat megakadályozását mulasztja el. Az elkövető kötelessége az okfolyamat érvényesülésének meggátlása, még kialakulatlan vagy már kialakult okozati lánc megszakítása. Az okfolyamat rendjébe kötelességgellenes be nem avatkozás a mulasztás.

Mulasztás esetén az eredményt valójában nem az elkövető (mulasztó, passzív) magatartása, hanem kívül álló természeti folyamat okozza, hozza létre. A mulasztás tehát nem oka az eredménynek (okozatot csak aktív magatartás, tevés hoz létre). Az elkövetőnek viszont kötelessége lenne az okfolyamatba avatkozás, hogy megakadályozza annak kifejlődését. Ha pedig kötelességét megszegve az okfolyamat kialakulását nem akadályozza meg és a tényállásszerű eredmény bekövetkezik, mulasztása az eredmény szempontjából ugyanolyan elkövetési magatartás, mint az eredményt létrehozó aktív magatartás.

Ehhez képest okozás a nemtevés, ami tehát valójában az okozati összefüggés meg nem szakítása, s a kötelességgellenes mulasztás ekként oka az eredménynek.

Eredmény-bűncselekményért való felelősség alanyi oldalán a szándékosság feltétele a tényleges felismerés és előrelátás. Az elkövető felismerte magatartása jogtárgysértő jellegét, arra

alkalmasságát, s ezen túlmenően előrelátja magatartásával elindított okfolyamat kialakulását és annak következményeként az eredmény bekövetkezésének lehetőségét. A felismerés tehát a magatartásra, az előrelátás pedig az okozati kapcsolatra és eredményre vonatkozik. A következmény előrelátása a szándékosság értelmi, az előrelátott következmény kívánása, vagy abba belenyugvás pedig a szándékosság érzelmi oldala.

Vegyes mulasztásos bűncselekmény esetében a felismerés annak tudatát jelenti, hogy a nemtevés, a mulasztás kötelességellenes. Az előrelátás pedig annak tudatát, hogy a kialakuló okfolyamat kötelességszerű magatartással megszakítható volna, viszont az okfolyamat kifejlődése megakadályozásának hiányában az eredmény be fog következni. Az elkövető azért nem tesz eleget kötelességének, azért mulasztja el annak teljesítését, mert előre látja a meg nem akadályozott okfolyamat alakulását és annak teljes kifejlődését, az eredmény bekövetkezését kívánja, vagy abba belenyugszik.

Elsődleges és meghatározó a kötelesség terhelt személyére konkretizált meglétének, illetve eredetének, illetve tartalmának vizsgálata.

Értelemszerűen másról, többről van szó, mint a hanyagság (nem tudatos gondatlanság) körébe tartozó gondossági kötelesség, ami szerint mindenki kötelessége, hogy ügyei vitele során kellő gondoskodással járjon el és körültekintően vigyázzon arra, ne okozzon másoknak sérelmet, kárt vagy egyéb hátrányt. Utóbbi ugyanis csupán a saját tevékenység mikéntjére vonatkozó, annak keretébe tartozó, s legfeljebb közvetve érint más.

A Btk. 172. §-a háttérében a segítségnyújtás általános parancsa áll. Mindenkinek erkölcsi kötelessége, hogy tőle elvárható (tőle telhető módon) segítséget nyújtson sérültnek, vagy olyan személynek, akinek élete vagy testi épsége közvetlen veszélyben van.

A törvényi tényállás ezt az erkölcsi kötelezettséget vonta büntetőjogi oltalom alá. Ekként az, illetve teljesítése elmulasztásának kötelességszegő mivolta közvetlenül a büntetendővé nyilvánító jogszabályból fakad. Kétségtelen, hogy ugyanezt az elvárást tartalmazza az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény 5. § (3) bekezdés e) pontja is. Ez azonban - értelemszerűen - nem jelenti, hogy ezen kötelezettség speciális, más jogszabályon alapuló, s nem pedig közvetlen büntetőjogszabályból fakadó lenne.

Ezt meghaladóan akkor merül fel a mulasztással elkövetett emberölés lehetősége, ha a terhelt speciális jogi kötelessége volt az eredmény beállítását elhárító magatartás kifejtése. Ez esetben ugyanis a kötelességszerű magatartás kifejezett, a sértett

személyére konkretizált rendeltetése, hogy beavatkozzon a kialakuló okfolyamatba, megszakítsa azt.

Speciális jogi köteletség alapulhat jogszabályon, szerződésen, vagy egyéb személyi viszonyon. A sértett személyére konkretizáltságából fakadóan azonban forrása maga a büntetőjogszabály nem lehet.

Ehhez képest a mindenkit terhelő segítségnyújtási kötelezettség (mint büntetőjogi oltalom alá vont erkölcsi szabály) megsértése sem szolgálhat alapul mulasztásos emberölés (vagy testi sértés) megállapításához. Különben közömbössé válna az emberölés (testi sértés) tilalma és a segítségnyújtás iránti általános elvárás megszegésének eltérő törvényi megítélése.

Az elsőfokú bíróság - amint a másodfokú bíróság helyesen kifejtette - tévedett, amikor azt állapította meg, hogy a II. rendű terhelt családjogi kötelezettsége volt a sértettéről gondoskodás, illetve neki segítségnyújtás.

Ilyen kötelezettséget számára nem írt elő a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény (Csjt.) rokontartásra vonatkozó VII. fejezete:

- 61. § (1)-(3) bekezdés alapján a rokontartás kötelezettsége egyenesági rokonok körére korlátozott;
- 61. § (4) bekezdés szerint nagykorú testvér kiskorú testvére tartására is csak akkor kötelezett, ha annak tartásra kötelezhető egyenesági rokona nincs;
- 65. § pedig nem terjeszti ki a tartásra jogosulti kört.

Az elsőfokú bíróság által hivatkozott BH 1982/316. szám alatt közzétett eseti döntés tényállása szerint a sértett az egyik terhelt édesanyja volt, továbbá a tényállás - jelen ügghöz képest - eltérő körülményeket rögzített a terheltek szándéka vonatkozásában.

A másodfokú bíróság viszont szintén tévedett, amikor úgy ítélte, hogy II. rendű terhelt és sértett között szerződési kötelezettség volt, aminek alapján II. rendű terheltet - az általános segítségnyújtási kötelezettségen túl - speciális gondozási kötelezettség terhelte.

Ennek megállapítására az irányadó tényállás nem ad alapot.

Kétségtelen, hogy gondozásra irányuló szerződés - eltérően a Ptk. 586. § (2) bekezdése szerinti, írásban kötendő tartási szerződéstől - a Ptk.-ban nem nevesített atipikus szerződés, amire az általános szabályok irányadók (BH 2002/399.). Kétségtelen az is, hogy a Ptk. 205. § (1) bekezdése alapján a szerződés a felek akaratának kölcsönös és egybehangzó kifejezésével jön létre, és a Ptk. 216. § (1) bekezdése alapján a szerződési akarat ráutaló magatartással is

kifejezésre juttatható.

Ugyanakkor ráutaló magatartás

- akkor hoz létre szerződést, ha abból az egyező szerződési akarat megállapítható (BH 2002/138., 1996/584.);
- csak akkor állapítható meg, ha valamely magatartásból a másik félnek egyértelműen fel kellett ismernie a szerződési akaratot;
- nem hoz létre szerződést, ha a felek magatartása - önmagában vagy az ügyletkötés körébe eső körülményekkel együtt - nem fejezi ki a megegyezést a szerződés lényeges vagy bármelyik fél által lényegesnek minősített pontjaiban; amennyiben a szerződés lényeges feltételei a felek között nem tisztázottak, a teljesítés nem tekinthető szerződést létrehozó ráutaló magatartásnak (BH 1994/330.).

Következésképpen valamely magatartás akkor alkalmas joghatás kiváltására, ha ezirányú akarat belőle, másik fél által kétségtelenül felismerhető. Ráutaló magatartással kifejezett jognyilatkozat ugyanis - nyilvánvalóan - szintén csak akkor hatályos, ha arról a másik fél tudomást szerzett (Ptk. 213. § (1) bek.).

A Ptk. 216. § (2) bekezdése szerint a nyilatkozattétel elmulasztása - ha az nem ráutaló magatartás - csak akkor minősül elfogadásnak, ha ezt jogszabály rendeli, vagy ha a felek ebben megállapodtak. Ennek értelmében viszont a hallgatást elutasításként kell értékelni, amennyiben ráutaló magatartásnak nem minősül, vagy jogszabály, illetve a felek megállapodása erről másként nem rendelkezik. A hallgatás csak abban az esetben minősülhet ráutaló magatartásnak, ha kétséget kizáróan kifejezi a szerződés létrehozására irányuló akaratot (BH 1987/365.).

Az irányadó tényállásból a ráutaló magatartás - szerződés keletkeztetésére alkalmas - feltételei meglétére nem vonható következtetés. Nincs sem sértett irányából II. rendű terhelt felé, sem pedig fordítottan, kölcsönös igényt kifejező, egyező akarat megállapítására alapot adó, s valamely magatartásban megnyilvánuló körülmény. Ellenkezőleg, II. rendű terhelt tényállás szerinti magatartása nem gondozásra irányult.

Az adott tényállás alapján nem lehet szó tehát a szerződési akarat kölcsönös - kiváltképp sértett általi - egyértelmű felismerhetőségéről és kizárólagos, másképp nem értékelhetőségéről. Így azt utólag nem lehet meglévőnek tekinteni.

A másodfokú bíróság - amint az elsőfokú bíróság is - valójában olyan polgári jogi jogkövetkeztetésre jutott, aminek ténybeli alapjai hiányoznak. Az irányadó tényállás (előbbieken kívül) azt

sem tartalmazza, hogy a II. rendű terhelt - a családi köteléken túlmenően - nyugdíja fejében évtizedek óta gondozta a beteg sértettet, amire pedig a másodfokú bíróság hivatkozott (másodfokú ítélet 7. oldal 8. bekezdés 3. mondatában).

Ha nem állapítható meg speciális jogi kötelezettség, illetve annak elmulasztása, akkor nincs alapja - segítségnyújtás elmulasztása helyett - emberölés bűncselekménye megállapításának. Ennek fordítottja azonban nem feltétlen, tehát ha megállapítható valamely speciális kötelezettség, illetve annak elmulasztása, az nem feltétlenül jelenti, hogy emberölés valósult meg.

Bár a Btk. 172. § (2) bekezdése és (3) bekezdés II. fordulata, valamint a 166. § (1) bekezdése, illetve minősített esete egyaránt vegyes mulasztásos bűncselekmény, az eredményre kiterjedő tudattartalom azonban változatlanul lényeges különbség.

Ehhez képest pedig két vegyes mulasztásos bűncselekmény találkozásakor sem lehet csupán formál-logika szerint - s szándékra tényekből vont következtetés nélkül - a helyes minősítésben dönteni.

Itt van jelentősége annak, hogy az egyik vegyes mulasztásos bűncselekmény (az eredménnyel járó segítségnyújtás elmulasztása) csak mulasztással, míg a másik (az emberölés) mulasztással is elkövethető. Nyilvánvaló, hogy mulasztással elkövethető emberölés esetében, eredmény tekintetében ugyanolyan mérvű kell legyen a kötelességszegő magatartás mögöttes szándéka, mint tevással elkövetés esetében.

Ez - fentiekben kifejtettek szerint - azt jelenti, hogy az elkövető azért nem tesz eleget (speciális) kötelességének, azért mulasztja el annak teljesítését, mert előre látja a meg nem akadályozott okfolyamat alakulását és annak teljes kifejlődését, az eredmény bekövetkezését kívánja, vagy abba belenyugszik.

Az irányadó tényállás szerint a II. rendű terhelt észlelte a sértett súlyos, nagy fájdalommal és mozgásképtelenséggel, ágyhoz kötöttséggel járó sérülését. Felmerült benne, hogy orvost hív, amit azonban I. rendű terhelt nem engedett, majd amikor a sértett kérte ezt, belenyugodott az I. rendű terhelt döntésébe, mondván jobban lesz. A fekvő sértett ellátásáról rendszertelenül és nem elvárható mértékben gondoskodott. Tisztában volt azzal, hogy a sértett élete közvetlen veszélyben van, azonban ekkor sem hívott orvost.

A sértett halálának közvetlen oka pedig orvosi ellátatlansága, és mozgásképtelensége általi sürgősségi helyzetének ellátatlansága volt. Részoki szerepe volt az I. rendű terhelt által bántalmazás folytán keletkezett zsírembolizációnak. Kellő időben orvosi ellátás életét

megmenthette volna.

Ehhez képest kétségtelen, hogy a II. rendű terheltnek nem volt a sértett élete elleni tevőleges magatartása, eleve nem terhelte sértett irányában fennálló speciális kötelesség, de az irányadó tényállásból az sem lenne megállapítható, hogy előre látta az okfolyamat teljes kifejlődését, és az eredmény bekövetkeztét kívánta, vagy abba belenyugodott. Ennek megállapítására utaló aktív magatartás, kijelentés sincs (ellentétben a BH 1982/316. számon közzétett eseti döntés tényállásával). Nem állapítható meg, hogy magatartása indította el a sértett halálához vezető okfolyamatot, kétségtelen viszont, hogy felismerte magatartása jogsértő mivoltát.

A halálos eredménnyel járó segítségnyújtás esetében viszont - értelemszerűen - elegendő, ha általános segítségnyújtási kötelesség megléte, nem teljesítése, valamint az igazolható, hogy a teljesítés elháríthatta volna a halált. Halálos eredmény elérésére kiterjedő - azt kívánó, illetve abba belenyugvó - szándék nem szükséges.

Jelen ügyben is erről van szó, a II. rendű terhelt cselekménye a Btk. 172. § (2) bekezdése szerint minősülő segítségnyújtás elmulasztásának büntette.

A felülvizsgálat tárgya az irányadó tényállás II. rendű terheltre vonatkozó része volt, s annak eredménye nincs kihatással az I. rendű terheltre.

Ehhez képest - a segítségnyújtás elmulasztása helyett - az I. rendű terhelt bűncselekményéhez kapcsolódó bűnsegédi, vagy bűnpártolói magatartás sem állapítható meg.

Kétségtelen, hogy II. rendű terhelt az irányadó tényállás szerint kizárólag passzív magatartást tanúsított, s kivételesen passzív magatartás (mulasztás) is alapot adhat bűnsegély megállapítására, ha a bűnsegéd kötelessége elmulasztásával nyújt segítséget a tettesnek. Ez esetben is feltétel azonban a tettes és a kötelességszegő szándékának azonossága.

Ehhez képest passzív bűnsegély nem egyedül a kötelességszegés, nem csupán a bűncselekmény megakadályozásának elmulasztása, hanem ezen felül az is feltétele, hogy a bűnsegéd a tervbe vett tettesi cselekményről tudomást szerezzon és kötelességét a tettesi cselekmény sikerének biztosítása céljából mulassza el.

Passzív bűnsegély tehát több mint a megakadályozás, és több mint a tettessel szándékegységre jutás. A passzív bűnsegély valamilyen jogilag elismert kötelességnek azzal a céllal elmulasztása, hogy a tettes - a mulasztó szándékának megfelelően - a tervbe vett bűncselekményt a mulasztóval akarategységben sikerrel végrehajtsa.

Ennek feltételei viszont az irányadó tényállásból szintén nem állapíthatók meg.

A Btk. 244. § (1) bekezdése szerinti bűnpártolás utólagos, az alpbűncselekmény befejezése utáni magatartás. Jelen ügyben pedig egyaránt a sértett halálának bekövetkezte jelentette az I. rendű és a II. rendű terhelt bűncselekményének befejezettségét.

A Legfőbb Ügyészség által hivatkozott BH 2009/291. számon közzétett eseti döntés ténybeli alapja szintén eltér jelen ügytől, mivel a sértett - amint a BH 1982/316. számú határozatban is - a terhelt édesanyja volt.

Ekként a Legfelsőbb Bíróság - mivel nem észlelt olyan eljárási szabálysértést, amelynek vizsgálatára a Be. 423. §-ának (5) bekezdése alapján hivatalból köteles - a felülvizsgálati indítványnak helyt adott, és a megtámadott határozatot a Be. 427. § (1) bekezdés b) pontja alapján megváltoztatta. A II. rendű terhelt cselekményét a Btk. 172. § (1) bekezdésébe ütköző és (2) bekezdése szerint minősülő segítségnyújtás elmulasztása büntettének minősítette. Ezáltal pedig - miután a törvényes minősítés adta büntetési tételkeret kedvezőbb - a kiszabott büntetés sem tekinthető törvényesnek.

Ezért a Legfelsőbb Bíróság változatlan büntetéskiszabási körülmények mellett a II. rendű terheltet a Btk. 43. § (2) bekezdése alapján 1 év 2 hónapi börtönbüntetésre, 62. és 63. §-a alapján pedig a közügyektől 2 évi eltiltásra ítélte. Egyebekben a megtámadott határozatot, a II. rendű terhelt tekintetében a Be. 426. §-a alapján hatályában fenntartotta; a bűnügyi költség viseléséről pedig a Be. 429. § (1) bekezdés zárófordulata alapján rendelkezett.

Az ítélet elleni fellebbezés lehetőségét a Be. 3. §-ának (4) bekezdése, felülvizsgálatát pedig a Be. 416. § (4) bekezdésének b) pontja kizárja. Az esetleges újabb indítvánnyal kapcsolatos figyelmeztetés a Be. 418. §-ának (3) bekezdésén alapul azzal, hogy a bíróság - a Be. 421. §-ának (3) bekezdése szerinti feltételek fennállása esetén - az elutasító határozat hozatalát is mellőzheti.

Budapest, 2011. szeptember 27.

Dr. Demeter Ferencné s.k. a tanács elnöke, Dr. Márki Zoltán s.k. előadó bíró, Dr. Varga Zoltán s.k. bíró.

A kiadmány hitelél:

írnök

MM